

88 Kongres PEN International w Uppsali, 27 IX – 1 X 2022

REZOLUCJA W SPRAWIE WOJNY W UKRAINIE

Zaproponowana przez Komitet PEN Pisarze na rzecz pokoju z poparciem PEN Ukrainy

Dwudziestego czwartego lutego 2022 roku Federacja Rosyjska rozpoczęła pełnowymiarową inwazję zbrojną na Ukrainę, wywołując kryzys humanitarny i w zakresie praw człowieka o skali trudnej do wyobrażenia. Tysiące osób cywilnych zginęło lub odniosło rany wskutek ataków sił rosyjskich, które oskarża się o zbrodnie wojenne, zbrodnie przeciwko ludzkości oraz ludobójstwo, w tym zbiorowe egzekucje cywilów i jeńców wojennych, arbitralne zatrzymania i wymuszone masowe deportacje, porwania i znikanie zatrzymanych bez śladu, tortury i złe traktowanie, przemoc seksualną na ofiarach konfliktu i zbrodnie przeciwko dziedzictwu kulturowemu. Ponad 13 milionów osób zostało zmuszonych do przemieszczenia się, 6 milionów opuściło kraj. Dwa miliony ludzi, w tym dzieci osierocone lub odłączone od rodzin, zostało siłą zabranych do Federacji Rosyjskiej. Uporczywy ostrzał raketowy dzielnic mieszkaniowych, placówek medycznych i szkół powoduje śmierć i zniszczenie. Wszystko to zbiega się z groźbami użycia broni jądrowej płynącymi ze strony Federacji Rosyjskiej. Organizacja Narodów Zjednoczonych ostrzega, że wojna Federacji Rosyjskiej przeciwko Ukrainie – w połączeniu ze skutkami zmiany klimatu i pandemii Covid-19 – grozi wywołaniem globalnego kryzysu żywnościowego, który może trwać lata. Wojna zatruwa środowisko naturalne, a wszelkie substancje chemiczne czy pochodzenia nuklearnego, wpuszczone do ukraińskiej gleby,

zagrożają na przyszłość pokojowi i wszelkiemu życiu.

Swobodny przepływ niezależnych i rzetelnych wiadomości i informacji nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji konfliktu. PEN International wyraża głębokie zaniepokojenie o bezpieczeństwo dziennikarzy i pracowników mediów w Ukrainie, w związku z doniesieniami, że są oni namierzani, porywani, atakowani i zabijani. Co najmniej 37 ukraińskich i zagranicznych dziennikarzy i dziennikarek oraz pracowników mediów zginęło dotąd podczas wojny, ośmioro z nich straciło życie podczas wykonywania swych obowiązków zawodowych: **Yevhen Sakun, Brent Renaud, Oleskandra Kuvshynova, Pierre Zakrzewski, Oksana Baulina, Maks Levin, Mantas Kvedaravicius i Frederic Leclerc-Imhoff**. Według międzynarodowego prawa humanitarnego, dziennikarze są uważani za osoby cywilne. Atak mający na celu zabicie, zranienie lub porwanie dziennikarza jest zbrodnią wojenną. PEN International dodatkowo niepokoi się o bezpieczeństwo ukraińskiego pisarza Volodymyra Vakulenko i jego syna Vitalija, którzy według doniesień zostali zatrzymani przez siły rosyjskie pod koniec marca w rejonie Charkowa i odtąd nie ma żadnych wiadomości o ich losie. Działacz praw człowieka i dziennikarz Maksym Butkevych jest przetrzymywany przez siły rosyjskie od czerwca, odkąd wstąpił do ukraińskich sił zbrojnych, by bronić Ukrainy.

PEN International alarmuje, że władze rosyjskie w Ukrainie uruchomiły kampanię dezinformacyjną. Wydaje się, że media i infrastruktura internetowa są świadomie wybranym celem działań mających zakłócić dostęp do informacji, między innymi poprzez serię cyber-ataków. Wyposażenie mediów i służące im instalacje stanowią obiekty cywilne i nie mogą być celem ataku lub działań odwetowych. Napędzająca przemoc propaganda na rzecz wojny i nienawiści do narodu powinna być jak najszybciej zaprzestana. Celami wojny wywołanej przez Federację Rosyjską są nie tylko państwo i naród ukraiński, lecz także ukraińska tożsamość i kultura. Obiektem ataków stały się liczne muzea, biblioteki i archiwa. Trwa muzealna ewakuacja dzieł sztuki i skarbów kultury mająca na celu uchronienie dziedzictwa

kulturowego Ukrainy przed zniszczeniem. Według danych z lipca b. r., Federacja Rosyjska dopuściła się już 434 przestępstw przeciwko ukraińskiemu dziedzictwu kulturowemu, przede wszystkim w obwodach charkowskim, donieckim i kijowskim. Dotyczą one między innymi miejsc o znaczeniu narodowym lub lokalnym, świeżo odkrytych miejsc dziedzictwa kulturowego oraz przedmiotów i budynków o cennej wartości historycznej. Armia rosyjska uszkodziła co najmniej 183 miejsca kultu religijnego w 14 regionach Ukrainy.

Poważne zaniepokojenie budzi sytuacja na terenach kontrolowanych przez rosyjskie siły zbrojne i sprzymierzone z nimi grupy zbrojne. Postępuje kurczenie się już i tak ograniczonej przestrzeni obywatelskiej na okupowanych od marca 2014 r. terytoriach Krymu, Doniecka i Ługańska. Dziesiątki mieszkańców Krymu doznało prześladowań jedynie za wezwania do zaprowadzenia pokoju; stanowi to poważne naruszenie prawa międzynarodowego, które nakazuje Federacji Rosyjskiej poszanowanie kodeksu karnego obowiązującego na okupowanych terytoriach. W tamtejszych szkołach narzuca się „standardy rosyjskie”, a eliminuje naukę języka ukraińskiego, ukraińskiej historii i literatury. Zablokowano dostęp do ukraińskich telewizji, ukraińskich dostawców usług internetowych zastąpiono rosyjskimi. Dziennikarze obywatelscy i działacze praw człowieka nadal przebywają za kratami na podstawie politycznie motywowanych postanowień, wśród nich dziennikarze obywatelscy: **Osman Arifmemetov, Marlen (Suleyman) Asanov, Asan Akhtemov, Remzi Bekirov, Tymur Ibrahimov, Server Mustafayev, Seyran Saliyev, Ruslan Suleymanov, Rustem Sheikhaliyev, Amet Suleymanov i Iryna Danilovych**, a także dziennikarze **Oleksiy Bessarabov, Vladyslav Yesypenko i Nariman Dzhelyal** – pierwszy zastępca przewodniczącego Medżlisu Tatarów krymskich, były dziennikarz. Udawane referenda w okupowanych obwodach donieckim, chersońskim, ługańskim i zaporoskim są kolejnym naruszeniem prawa międzynarodowego i pretekstem dla Federacji Rosyjskiej do nielegalnej aneksji terytorium Ukrainy.

Federacja Rosyjska traktuje z pogardą swe międzynarodowe zobowiązania.

Depcze podstawowe zasady Karty Narodów Zjednoczonych – szczególnie dotyczące bezpieczeństwa i pokoju w relacjach między narodami – aby uciszyć głosy krytyczne.

Na swym 83. światowym kongresie we Lwowie społeczność PEN jednogłównie wezwała do pokojowego zakończenia wojny w Ukrainie wywołanej przez Federację Rosyjską. Zgromadzenie Delegatów PEN International, którzy spotkali się na 88. dorocznym kongresie w Uppsali, zdecydowanie potępia pełnowymiarową wojnę wydaną Ukrainie przez Federację Rosyjską i wzywa Federację Rosyjską, aby:

- natychmiast zakończyła wojnę w Ukrainie;
- zbadała zarzuty, oskarżyła i ukarała osoby w siłach zbrojnych, które dopuściły się pogwałcenia międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego, w tym egzekucji zbiorowych, przemocy seksualnej, torturowania i innych okrutnych, nieludzkich lub poniżających czynów wobec osób cywilnych i jeńców wojennych;
- natychmiast uwolniła wszystkie osoby przetrzymywane jedynie z powodu pokojowego wykorzystania ich prawa do wolności ekspresji, w tym: Osmana Arifmemetova, Marlena (Suleymana) Asanova, Asana Akhtemova, Remziego Bekirova, Tymura Ibrahimova, Servera Mustafayeva, Seyrana Saliyeva, Ruslana Suleymanova, Rustema Sheikhaliyeva, Ameta Suleymanova, Oleksiya Bessarabova, Vladyslava Yesypenko, Narimana Dzhelyala i Irynę Danilovich;
- natychmiast zaprzestała praktyk polegających na wymuszonym znikaniu ludzi i dołożyła wszelkich starań, aby wyjaśnić, co się stało z tymi osobami lub z zaginionymi w innych okolicznościach, w tym losów Volodymyra Vakulenko i Maksyma Butkevycha, tak by można było oskarżyć i ukarać winnych oraz skutecznie zadośćuczynić ich ofiarom;
- natychmiast zaprzestała aresztowań, prześladowań lub karania osób cywilnych za działania albo za wyrażanie opinii lub idei w okresie przed zajęciem przez nią terytoriów ukraińskich, a które w tym okresie nie były przestępstwem.

Zgromadzenie Delegatów PEN apeluje także do społeczności międzynarodowej, aby:

- domagała się nadal od Federacji Rosyjskiej bezzwłocznego i bezwarunkowego zakończenia wojny w Ukrainie;
- zapewniła kompleksową i systemową odpowiedź na potrzeby wszystkich osób uchodzących z Ukrainy, dbając o to, by nie były dyskryminowane;
- zwiększyła wsparcie zapewniające niezakłócone funkcjonowanie mediów w Ukrainie. Inicjatywy umożliwiające ukraińskim dziennikarzom i mediom na uchodźstwie kontynuację pracy zawodowej również powinny być wspierane w sposób dostosowany do wyjątkowych wyzwań, z jakimi muszą się teraz mierzyć;
- popierała wszelkie starania mające na celu wyegzekwowanie odpowiedzialności – na szczeblu krajowym i międzynarodowym – za przypadki pogwałcenia międzynarodowego prawa w zakresie praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego, do jakich doszło w Ukrainie oraz aby wypracowała wspólnie sposoby naprawienia szkód wyrządzonych przez te pogwałcenia i zapobieżenia kolejnym.

Przetłumaczył Adam Szostkiewicz